

Onderwerp

Mededeling herijking Provinciefonds

*Kern mededeling:**Mededeling:*

Wij hebben u in 2022 via mededelingen¹ en via de paragraaf weerstandsvermogen van de begroting 2023 geïnformeerd over de herijking van het Provinciefonds en de voorgenomen nieuwe verdeling van het fonds over de provincies. Nu in IPO-verband een tussenbalans is opgemaakt en namens het IPO een brief aan BZK is gestuurd, willen we graag de stand van zaken met u delen. Dit in aanvulling op de mondelinge terugkoppeling van de gedeputeerde financiën woensdag 7 juni jl. in de commissie EMS.

Provinciefonds

Alle provincies ontvangen van de Rijksoverheid – bovenop de eigen belastinginkomsten – een uitkering ter financiering van hun provinciale taken. Dit wordt het Provinciefonds genoemd. De totaalomvang van dit fonds wordt door het Rijk bepaald en wordt op basis van een verdeelmodel over de 12 provincies verdeeld. Dit aan de hand van kengetallen die een indicatie geven van de werkelijke kosten; de zogenoemde maatstaven. De huidige berekeningswijze van de verdeling van het Provinciefonds stamt uit 2017, met als belangrijkste maatstaf het inwoneraantal. De uitkering uit het Provinciefonds is onze grootste bron van inkomsten, in 2023 begroot op € 149 miljoen. Dat is 65% van de totale opbrengsten in dat jaar.

Herziening model

Bureau Cebeon heeft vanuit BZK de opdracht gekregen het model geheel te herzien, in het kader van de bredere herziening van financiering van decentrale overheden. Daar valt de herziening van het belastinggebied onder, maar ook de nieuwe taken ('rol in de ruimte') en onderzoek naar alternatieve uitkeringsvormen. Cebeon heeft in januari 2023 een conceptrapport opgeleverd, waarin de nieuwe methodiek voor verdeling van het fonds beschreven is. Het voorgestelde model is weliswaar complexer, maar zo wordt geprobeerd een betere benadering van de werkelijke kosten te bewerkstelligen. Naast het model is op dringend verzoek van de provincies vervolgens inzicht gegeven in de financiële herverdeeleffecten van het Cebeon-model.

Herverdeeleffecten

De herziening van het model is bedoeld als nieuwe verdeling van het Provinciefonds. De omvang van het Provinciefonds wordt dan ook niet aangepast. De som van de financiële effecten van de twaalf provincies is dan ook € 0,00. Terwijl effecten voor de individuele provincies juist héél groot kunnen zijn. De afgelopen maanden zijn provincies in gesprek geweest om te bezien of het model op steun kon rekenen van de twaalf provincies. De vraag stond centraal of met het nieuwe model sprake zal zijn van een eerlijke, rechtvaardige en uitlegbare verdeling van het provinciefonds.

Registratienummer

3122970

Datum

12 juni 2023

Afdeling/Bureau

EFIN

*Openbaarheid***Openbaar***Portefeuillehouder***Hofstra, H.J.***Ter kennisname aan PS en**burgerleden*

¹ Zie de mededelingen van 28 februari 2022 (#2923791) en 26 oktober 2022 (#3025387).

Mededeling

Bladnummer

2

Registratienummer

3122970

Positie Flevoland

Voor Flevoland is dat niet het geval. Voor Flevoland dreigt, evenals voor de provincies Limburg en Noord-Brabant, een significante achteruitgang. De herkenbaarheid is er voor ons niet en we vinden geen onderbouwingen voor de afwijkingen. Zo wordt, wat betreft de kosten van de infrastructuur, uitgegaan van historische kosten, waarbij onvoldoende rekening wordt gehouden met de stille lasten problematiek en het feit dat wij voor investeringen ook uit de reserves moeten putten, mede vanwege de omvangrijke en niet gecompenseerde kostenstijgingen. De voorgestelde systematiek van herijking gaat eveneens voorbij aan het feit dat de provincie voor de bereikbaarheid veel meer middelen uit moet trekken dan van het Rijk wordt ontvangen.

Stand van zaken

Vanuit ons college is in het IPO van meet af aan sterk stelling genomen tegen de voorlopige uitkomsten van de herijking. Het ministerie van Binnenlandse Zaken is daarvan op de hoogte gebracht. Daarnaast hebben wij ook via onze Haagse contacten de urgentie van de Flevolandse situatie onderstreept. Wij voelen ons hierin gesterkt door het recente rapport 'Elke regio telt' waarover u inmiddels bent geïnformeerd. Dit rapport zou aanleiding moeten zijn onze provincie juist ruimer te bedelen. Daarnaast hebben we bureau COELO aangezocht voor een second opinion om onze bevindingen te staven. Begin juni zal COELO het rapport aan ons opleveren.

Inmiddels is in de Bestuurlijke Adviescommissie Financiën (IPO) van 1 juni jl. duidelijk geworden dat het Cebeon-model en de uitkomsten wisselende reacties oproept bij de twaalf provincies; zowel voor wat betreft de onderbouwing (model) als de uitkomsten (herverdeeleeffecten). Uitkomsten zijn voor een deel van de provincies niet te dragen. Ook schort het aan adequate, inzichtelijke meerjarige doorrekeningen van het door Cebeon voorgestelde model. Unanieme steun ontbreekt dus.

Het IPO is voornemens een brief te sturen aan BZK waarin naast bovenstaande constatering ook aandacht wordt gevraagd voor het totaal van de financiële verhoudingen met het Rijk. Dit in het licht van de grote opgaven waarin de provincies een rol krijgen en de benodigde duidelijkheid (financieel gezien) die nieuwe staten en colleges dringend nodig hebben. Wij zullen de belangen van Flevoland maximaal behartigen. Uiteindelijk is het ministerie van BZK samen met het ministerie van Financiën bevoegd wijzigingen in het Provinciefonds aan te brengen en daarmee is een eventuele korting een zwaarwegend risico in het begrotingsproces richting begroting 2024, met name in de doorkijk naar 2026. We gaan er vooralsnog van uit dat we het ministerie van BZK ervan kunnen overtuigen dat het model uitgaat van verkeerde aannames maar moeten u uiteraard het risico melden.

Wij hopen u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben, en wij houden u graag op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen.

Bijlagen

Naam bijlage:	eDocs nummer:	Openbaar in de zin van de Woo (ja/nee aangeven)
Brief IPO aan min. BZK Verdeelmodel Provinciefonds	3131386	Ja

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
T.a.v. mevrouw mr.drs. H.G.J. Bruins Slot
Postbus 20011
2500 EA 's-GRAVENHAGE

uw brief van

uw kenmerk

ons kenmerk

datum

FIN 11494/2023

8 juni 2023

onderwerp

Verdeelmodel Provinciefonds

Geachte mevrouw Bruins Slot,

De twaalf provincies nemen als partners van het rijk, de gemeenten en de waterschappen, verantwoordelijkheid voor de grote transities en maatschappelijke opgaven in Nederland. Van verduurzaming, wonen, bereikbaarheid tot de complexe opgave in het landelijk gebied. Zonder de provincies kan het rijk deze opgaven en de nationale ambities niet realiseren. Die samenwerking vereist adequate financiële verhoudingen. Deze randvoorwaarde wordt ons inziens momenteel onvoldoende ingevuld. Dit ondanks de daarover eerder afgesproken spelregels. Dit leidt tot een disbalans tussen opgaven c.q. taken en de daarvoor benodigde voldoende, stabiele meerjarige financiële middelen. Dat baart ons, zoals u bekend, grote zorgen. Het leidt tot risico's voor kwaliteit en tempo van uitvoering van genoemde opgaven.

Er is (te) veel onzekerheid over de financiële toekomst van de provincies. De korting op het Provinciefonds is doorgevoerd en de opschalingskorting is nog niet definitief afgeschaft. Het rijk kiest ervoor de grote transities te financieren met incidentele fondsen waarbij geen rekening wordt gehouden met daaruit voortvloeiende structurele kosten. De voorgestelde nieuwe manier van indexeren houdt onvoldoende rekening met de ontwikkeling van provinciale kosten. Hoe het nieuwe provinciale belastinggebied per 2030 er uit ziet, en hoe dat zich verhoudt tot alle decentrale belastingen voor onze inwoners, is evenzo niet duidelijk.

Dit tegen de achtergrond van bestaande en verder oplopende tekorten. Denk aan openbaar vervoer, natuur, de regierol op de grote transities, infrastructuur en onderhoud, cultuur, regionale economie.

Inlichtingen bij : Hester Menninga
Email : hmenninga@ipo.nl
Bijlagen : 0

Gegeven de noodzakelijke aanpak van complexe opgaven en gegeven de grote financiële uitdagingen, en in de wetenschap dat het rijk voornemens is minder middelen aan de decentrale overheden te doen toekomen, is de provincies gevraagd met het rijk samen te werken aan een nieuw verdeelmodel voor het Provinciefonds. De facto het verdelen van de schaarste. Sinds november 2022 hebben de twaalf provincies gezamenlijk – met en zonder betrokkenheid van het rijk – intensief gesproken, zowel ambtelijk als bestuurlijk.

Langs deze weg informeren we u over het standpunt van de gezamenlijke provincies over het lopende proces voor een nieuw verdeelmodel voor het Provinciefonds.

In 2021 heeft u opdracht gegeven aan het adviesbureau Cebeon om een nieuw verdeelmodel voor het Provinciefonds uit te werken. Belangrijke aanleiding hiervoor lag in de bestuurlijke wens om een aantal 'weeffouten' in het bestaande verdeelmodel te corrigeren. In januari 2023 heeft Cebeon een ontwerp voor een nieuw verdeelmodel gepresenteerd. Daarna is een proces gestart van overleg tussen uw ministerie en de gezamenlijke provincies om te bezien of dit voorstel op steun van de twaalf provincies zou kunnen rekenen. In de afgelopen maanden hebben de provincies zich daarnaast ook onderling gebogen over een eerlijke en stabiele verdeling van de structurele middelen die zij van het Rijk ontvangen.

Het voorstel van Cebeon voor een herverdeling van de middelen uit het Provinciefonds roept wisselende reacties op bij de twaalf provincies, zowel voor wat betreft de onderbouwing als de uitkomsten. De uitgangspunten voor het nieuwe verdeelmodel worden door de meeste provincies herkend. De operationele uitwerking en de keuzes rond de verrekening van de eigen middelen en het eigen belastinggebied roepen echter veel vragen en bij meerdere provincies ook kritiek op. De herverdeel-effecten van het voorstel zijn bovendien zeer fors. Voor sommige provincies betekent dit een erkenning van de structurele problemen die al lange tijd worden ervaren. De evenzo reële uitdagingen van andere provincies worden juist groter, zeker in het licht van bovengeschetste omstandigheden.

De voorgenomen korting op het Provinciefonds staat, in combinatie met de herverdeling van het Provinciefonds, bovendien haaks op het recent uitgebrachte advies 'Elke Regio telt'. De discussie over een eerlijke verdeling van de middelen uit het Provinciefonds is niet los te zien van de bredere discussie over een gelijkwaardig voorzieningenniveau tussen regio's, en van alle in deze brief neergelegde financiële vraagstukken.

Het door Cebeon voorgestelde model leidt tot effecten die voor een deel van de provincies niet te dragen zijn. Het realiseren van een nieuw verdeelmodel voor de provincies is verre van een technische model-exercitie.

Het totaal van de financiële verhoudingen verdient de volle aandacht en wij dringen er – met grote urgentie – op aan dat er in goede samenwerking en goed overleg duidelijkheid geboden wordt over een stabiele meerjarenfinanciering in relatie tot de opgaven en taken waar de provincies voor gesteld zijn. Dat achten wij een rechtvaardige invulling van de bepalingen van de Wet Financiële Verhoudingen. Wij dringen ook aan op een adequate, inzichtelijke meerjarige doorrekening van het door Cebeon voorgestelde model. De provincies hebben een model nodig dat een meerjarige doorrekening kent welke voorziet in rechtvaardige financiële verhoudingen met oog voor de opgaven waar de provincies voor staan. Wij verzoeken om spoedig overleg voor het bespreken van de ontstane tekorten. De nieuwe Staten en Colleges hebben duidelijkheid nodig.

Wij nodigen u graag uit voor een nader overleg met de gedeputeerden financiën van de twaalf provincies, en vernemen tevens graag hoe u voornemens bent het proces

ter realisatie van een nieuw verdeelmodel tot een gedragen afronding te brengen.

Een eensluidende brief is ook gestuurd aan staatssecretaris van Fiscaliteit de heer M.L.A. van Rij.

Met vriendelijke groet,
INTERPROVINCIAAL OVERLEG

J. Smit
Voorzitter IPO